

1 Høy og transport av Høy.

Her i Dovre har utnyttelse av mindre betydning i all-
 mindeelighet. En og annen gård hadde nok en del røskes-
 slått, og hvis det ble la^o av sideskilt, var det som regel op-
 ført en litumløve, hvor høyet blev bergset ind om hø-
 sten for senere på vinterføre a^o kjøres hjem på "frestang-
 slea". På visse mandstier og mindre steder ellers
 var nok høyet indkåret i bærer i et ("bærereis")
 som var grunnere end de man brukte "gj^ote" hus-
 tles om. Eldre (ei) var da naturligvis også
 meget mindre og lettere. Som oftest måtte nok
 bæreren komme sig op ved egen hjælp, hadde han no-
 gen, stod denne bakufor. Ellersat den store ut-
 vandring begynte i 60 og 70 årene, og mangelen på
 arbeidshjelp har gjort sig gjeldende, er slik motka-
 slått forbi, og man får være glad om man får
 krapet av indmorken. Derimot var løvrisping
 meget i bruk i arin ungdom. Det var eldre,
 kjøtt, og silje som var rispet mest. Fløv-
 foldingen om høsten samlede man betydelig meng-
 der av råkålauv. Her på gården hadde vi 2
 kalleister (ei) som rømmet 16 tønder, som vi
 "kjørte hjem lauvet i. Vi satte "leiste" på en lang-
 vogn med to hjul under, og det var styggesting så-
 meget man kunne trække i en slik leist når lau-
 vet var fuktig. "Kjøv lauv" bruktes og bruktes enda
 av dem som kan avse til det. Det var fast tatt
 at en man skulle klinge 100 "kjöv" per dag. (lit)

II Til høsting og steking kjøres høyet i slop- eller
 busterive. Det brukte man kaste høyet sammen i store
 råker, og flere personer satte da sine river mot og skyv-
 de sammen. Var det umåttelig kunde man på
 mest av ore "Solo" (ei). Ellers kjøte man sammen med
 frestangslode. Trillebøi brukes ikke til høytransport.

I
 Gunnar Rudi
 sen.
 Dovre st.
 Oppland
 Dovre.
 Kirkekretsen
 (middelbygda).
 Rudi.
 Gnr. 56 B nr. 1

II

Hoykjöring fra Østrene 4 betydelig, og foregår om vinteren.
I Grimsdalen - bygdens største Østendal - presses en del
og kjøres på hæl om sommeren

Denne Østerkjöring om vinteren er nok en slidsom
affære, naar iøvrig og derav følgende i för "Østretö"
søtten ind for først alvor, og av slauden over fjeldet
kan være 3 mil. I slike høje kan det nok spøke
for både snand og best; Iy kan selv vært med der
aldre voksne mænd kan gøre sine modige tårer og
påstå, at ingen av os sa' Bygden over. Den sa' er vor
Østere fra Haverdalen 2 1/2 mil udtænktende over
højfjeld i 1300 mtrs højde og ikke et dalsk til ly.

Derfor er vi fatalleje - bare 4 Østere.

Forkjöring begynner gjerne sist i Februar, og "Østretö"
dän" er bestemt efter folles overenskomst, og ind-
læse av sa' snö og sa' snö för mütt. Dette sidste
gjelder særlig Grimsdalen. Rette hoder hvert år, at
somme sparer gasussetkjötet og besaler müttken
Naar man skal frakte höjet disse lange afstandene,
gjelder det at løse sa' godt og forintig, at minst snög
går tilspilde på veien, og at lasset ligger fast og støt,
da det for vok hoder, at lasset velder overende særlig
i iøvrigt over vinter. Man øtter støden mot høy-
ryggen mot bakenden, sa' reiser man op skjökene, set-
ter den arbedkede høyder ind og mot skjökene, og
støtter med en sterk stavn. Man er som regel 2 isammen
i forkjöring. Den ene fanger ut og oppi lasset, mens
den andre greier ut over og kneparer lasset. Naar man
er nådd i høyde med skökvinene, anses det for
et bra las. Til gjötting brukes 3 reip, og 12 eller 14
inmlag "(vit) (granne leio). Man legger nu alle in-
"lag" opp på lasset, drar til for og bakreipet, og greier
hæl og färer inmlagene på plass. Nu gjöter man
fremste reip på den måte, at man må 2 flytter

midtstripet fremover mod det andre slik, at hver mand eller kommandotakt gjöter på hver sin modstille kant. På denne måte kan man skrive et stort los sammen til det rent minimale, samtidig som det ikke forskyves til den ene side. Når „framreipet“ er gjött og „krant“, flyttes man midtstripet nærmere bakreipet, og samme historie gjentar sig. Dette midtstrips eller hjølpsreip skulde være et ekstra fint og velsmøtt „losreip“, og kaldes „Öldrotreip“ eller „Öldrotten“ (sit-ein) Når tar man ved roen, og lar skjokkerne falde ned, kjemmer en gjed hövskjemma og legger ovupa fremst på lossen. Dette kaldes „Skroivdoiddun“ (ein). Dette er for å gjøre lossen mere brilliant og rive större. Derpå binder man „förtugü“ (ei) fast med enden av framreipet.

Bakenden behandles på samme måte, idet man trekker lossen såpass fra veggene, at man får tak til å føtthe alle koppene av innlagene (eit) bak om og indvänder „förtugü“, for denne gjötes til. Nu er det å velde lossen over på siden, og med enden av et rive skaff eller lignende slappe godt ind alle löse dotter, så intet spilles bort eller lasset „slöe“ formegit i vifort. Tynnen kan dreie sig om 20 å 25 dager. Alt höy skulde rakes vel op „reivrákari“ både kjemne og på søderen.

Her brukes for det meste 4 hjüledde hövvoqner med grinder. Før brukes langvoqner med 2 hjü og 2 sm grinder. Fremst på voqnen var fastbündet en sterk stokk bursven, og til denne var förtugü (ei) fastbündet. Denne förtugü bestod av et ca 1 mtk. langt og 7 cm. bredt björketro litt nedbunt med enderne, og med 4 eller 5 „Nagviband“ (eit) og fastet til förtugü. I andre ende var en liten sperring til å kneppe fast over nevnte stokk. Tangen var som regel en „sjölvünke“ björketröft med et påtappet

Fvrtta i Bakunden. Disse "höttig" berukes fremdeles
 til højkjøring om vinteren men ikke Längen og "Aspvingar"
 og "Vejrbandi" er nu erstattet av slaløb. Når man skulde
 kesse en slik langvoze gjalt det a° fa° mest smilj av
 Längen plasert fremme på vognen da her som regel
 er bakkert og bebyggelsen överst på iindommen.
 Man satte da vognen mot bakken, spente hestene fra
 og kjerrarmene la° mot marken. Nu kjemte man
 dögelig store og brede hötkjerner og løste på framau-
 til og senere fra tiden. Passet ble "gjält" med et solid
 reip som var fastet bakst på vognen. Man kände
 på° denne måte på° på° det eneste en gjilt gang
 künde. Da i motbakke. For langvoznas tid var vorte
 kjulstode mest brukt, den berukes forresten meget
 enda på° mindre bruk med bral adkomst. Disse slo-
 der hadde 2 kjul som var anbrakt så langt bak, at
~~man i en tredjedel av stoden brukte 2/3 av stoden~~
 var foran. De "släpa nipa" med bredda som vaktu
 var belagt med en solid Gjörkesäle eller jernsteng-
 Disse små kjul ca 30 cm. i diam. var kompakte
 og skulde helst vere av god "ränneröt". De var
 beklit med jern. I akselhullet var i ytkerkantene
 indslät sluföring - bare litt brede jernringer a°
 rekne for. Til a° holde kjulene på° plats var det
 gjummen akslen sat en jernstäng som kaldes
 "Lonsstikke" (ii) Disse kjulstoder er meget gode
 i motbakke, da lasten ikke glir tilbake, og hestene
 kan få hvile. Nu berukes ofte grunder også på disse.
 Stützindene på° endene x fastet med negler og kaldes
 "Ök" (iii)

56

I min ungdom var "frestängslea" i bruk til
 morka og sneskjöring, men ^{til} längre tider (som obenä)
 berikte vi jernstengde. Disse "frestängslea" var fore smere
 lensbarer for husemændene og Ljvestgitterne, da stengene måtte

fornyes lidt og ofte. Da disse sløder sin holden på a°
 ga° ind i glemselen, og storparten av mitidommesker
 ikke ved navnene på de forskjellige dele hvorav en slik
 slode består, og jeg frisket til a° ga° nærmere ind på em-
 net, selv om jeg allerede hadde kommet fornyet på vidderne.
 De får bruke saksen og ampindene efter behag.

En Lestang-slode består av meier, 2. romé (ei) Hain-
 na° eller Hainno° (eit) 6. "Fjetro" (eit) 12. "Stailband" (eit),
 og et "veiem" (eit). "Hainnaendain" var utenfor romé
 en opbøiet krok 4 a 5" lang. På disse kinde man legge
 en tera knute på hver side, så lasset blev bereder og stö-
 djere fra tünden. Et grovt "Vejaband" (eit) gik gjennom
 berettene og holdt disse sammen og på platt.

Når man sküde stengje en slik slode blev den be-
 ret ind på stügelost (elohuset hvis der var platt)
 og lagt på gulvet med meieren op. Så blev stangen
 — en passende grov fjern med tenar i rotunden føjet
 til, sat ind i skorstenen og passende opvarmet.

6. stangjingsnagls (ein) og "Aröittre" (eit) la° da
 forby. Videre hadde man en passende grov naver en
 sikkelt "stailbending" (ein) Et sterkt Gjörkedre noe
 længere ind slodebredden og med en solid "Vejuring" (ein)
 i den ene ende kaldtes "Stangbenda"; (ei) videre en stök
 staur "bendstauru". Når stangen var passende varm stak
 man forenden som var fornyet med et lite hode ind i en
 på meierne påhekket "Vejuring" som kaldtes "Stangvisen".

Når begynte den ene man (man måtte være to) vrikke
 op og ned med stangen, stulid; som han stadig førte den
 nærmere nedover mot meier, og når stangen var kommet
 der, blev ~~blev~~ belterummen påhekket. Efterat nagle-
 let var borte og naglen sat oppi, stak manden på den
 motsatte side "benda" med "horken" ind under nagle-
 brodet, førte bendstauru ind i horken og klæmte den
 (stauru) nedover. På denne måte holdt benda fast

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
 adr. NORSK FOLKEMUSEUM
 BYGDØY
 56